

Leonid Iljitš Brežnev marraskuussa 1980. Uljaasta puoluejohtajasta oli tullut jähmeä, raihmainen vanhus.

Supervallan keulakuva huumekekoukussa

Brežnevin cocktail

Mikä vaivaa Brežneviä, arvuuteltiin lännessä 1970-luvulla. Neuvostoliiton pitkäaikaisen päämiehen rappion syy selvisi vasta, kun valtio itse oli kadonnut kartalta. Supervallan keulakuva oli huumeiden orja.

Pekka T. Heikura

Neuvostoliiton puoluejohtajan **Leonid Iljitš Brežnevin** (1906–1982) jatkuvasti heikentynyt terveys puhutti maailmaa kylmän sodan aikaan.

Brežnev nousi kommunistisen puolueen johtoon vuonna 1964 **Nikita Hruštševin** kukistuttua salaliiton uhrina. Hänen kuntonsa alkoi kuitenkin rapautua silminnähden jo 1970-luvun alkupuolella. Osallistuminen Helsingissä vuonna 1975 pidettyyn Euroopan turvallisuus- ja yhteistyökoukseen Etykiin vaati erikoisjärjestelyjä ja tuotti runsaasti huolta pääsihteerin avustajajoukolle.

Supervallalle pääsihteerin tila oli kiuksallinen ongelma, jota ei voitu tämän julkisissa esiintymisissä peittää. Brežnev ei parhaina päivinänsäkään ollut erityinen puhuja, mutta lopulta hänen ulosantinsa puuroutui kokonaan. Varsinkin venäjän suhuäänteet muodostivat ylitysepääsemättömän kompastuskiven.

Pulmat eivät rajoittuneet puheeseen. Vankkatekoinen, energinen mies muuttui kokonaan toiseksi ihmiseksi: heikoksi, hitaaksi ja veteläksi. Laahustavaa liikkumista vaikeuttivat tasapainohäiriöt, eikä johtaja kunnolla tajunnut ympäristöään.

Lisäksi ennen aikojaan vanhentunutta valtiomiestä vaivasivat muistikatkokset ja lähimuistin huononeminen. Sentimentaaliset liikutuskohtaukset ja itkunpurskaukset herättivät hämmennystä.

Huhuja ja spekulatioita sairauden laadusta liikkui laajalti lännen lehdissä ja poliittisissa piireissä, mutta tiukasti valvottu neuvostosysteemi vaikenä asiasta visusti. Totuus tuli ilmi vasta maan hajottua vuonna 1991. Huolellisesti vartioitu valtiosa-

laisuus osoittautui hurjemmaksi kuin villemmätäkään arvailut.

Tokkurainen raunio

Tilannetta esittelee suomalaisille lukijoille Neuvostoliiton ja Venäjän asiantuntija, valtiotieteen tohtori **Esa Seppänen** kirjassaan *Itäsuhteiden kolmiodraama. Kekkonen–Brežnev–Kosygin 1960–1980* (Ajatus Kirjat 2007). Brežnevin terveyttä käsittelevät luvut ovat mielenkiintoista luettavaa.

”Läntiset johtajat kommentoivat ihmeissään neuvottelukumppanin leukaluiden kolinaa ja irtonaisia hampaita.”

Suurlähettiläs **Vladimir Stepanov** mukaan pääsihteeri oli Etykin aikaan jo ”täysi raunio” ei pel-

kästään fyysisesti vaan myös järjen osalta. Stepanov arvioi, että vaikka Brežnev oli Etykin jälkeen vallassa vielä seitsemän vuotta, hän ei käytännössä enää johtanut maataan, vaan sairaana ukkona vain jarrutti sen kehitystä.

Lännessä Brežnevin ongelmien aiheuttajaksi ehdotettiin lähestulkoon kaikkia sairauksia sydänvaivoista syöpään. **Jerrold M. Post** pääättelee vielä vuonna 2004 ilmestyneessä kirjassaan *Leaders and Their Followers in a Dangerous World* Brežnevin saaneen sydäninfarktin vuonna 1975.

Ylimmän neuvostojohdon päällikkölääkäri **Jevgeni Tšazov** kertookin pääsihteerin sairastaneen yhden infarktin 1950-luvulla ja vaimo **Viktoria Brežneva** toisen joskus ”Moskovan aikoina”. Ne eivät kuitenkaan selitä romahdusta, jonka osal-

”Tilanne hankaloitui entisestään, kun Leonid Iljitšiä neuvottiin huljauttamaan tabletit alas vodkan voimalla.”

Valtatyhjiön täyttäjä

Leonid Iljitš Brežnev syntyi vuonna 1906 pienessä ukrainalaisessa Kamenskojen teollisuuskaupungissa. Hän liittyi kommunistiseen puolueeseen 1929 ja valmistui lämpövoimainsinööriksi vuonna 1935.

Nuori Brežnev kuului uuteen kommunistijohtajien joukkoon, joka pääsi täyttämään **Stalinin** 1930-luvun lopun suuren terrorin avaaman valtatyhjiön.

Toisen maailmansodan aikana Brežnev toimi puolueen poliittisissa tehtävissä. Keskuskomitean jäsen hänestä tuli vuonna 1952, ensimmäinen sihteeri 1964 ja pääsihteeri 1966. Vuonna 1977 hänestä tuli myös korkeimman neuvoston puhe-
miehistön puheenjohtaja eli presidentti. Hän säilytti nimellisen asemansa kuolemaansa eli vuoteen 1982 asti.

ta silminnäkijöiden – esimerkiksi turvallisuusupseeri **Vladimir Medvedevin** ja veljentytär **Ljubov Brežnevan** – muistelmat ovat yhdenmukaisia.

Kaikki todistavat samaa: varsinainen syy Brežnevin rappeutumiseen oli huumeorjuus. Politbyroon ykkösmies alkoi 1970-luvulla hoitaa uupumustaan ja unetomuuttaan valtavilla määrillä rauhoittavia ja unilääkkeitä, joiden annokset ylittivät turvarajat moninkertaisesti. Supervaltaa hallittiin siitä lähtien pysyvässä huume-
tokkurassa.

Viinaa ja pillereitä

Brežnevin itsetuhoprosessi alkoi Tšekkoslovakian kriisin aikoihin vuosina

1968–1969. Sitä mukaa kuin elimistö tottui lääkkeisiin, annokset kasvoivat. Vuodesta 1973 turvamiehet ha-
vainnoivat päivittäin, kuinka pääsihteeri kulautti tabletteja kurk-

kuunsa kourakaupalla. Myös veljentytär muistelee nähneensä usein, kuinka setä mätti suuhunsa kämmenellisen erivärisiä pillereitä.

Neuvostojohdajan tiedetään käyttäneen ainakin Seduxenia, Ativania, Noxironia, Eunoktinia ja Radedormia. Esimerkiksi Seduxen sisältää bentsodiatsepiinijohdos diatsepaamia sekä rauhoittavaa sedatiivia. Turvallinen maksimipäiväannos on yhdestä kahteen tablettiä.

Esa Seppäsen haastatteleman unitutkijan, tohtori **Markku Partisen** mukaan riippuvuuteen johtavan Seduxenin kumulatiivisia vaikutuksia ovat muistihäiriöt, ajattelun ja puheen sekavuus, velttous ja

» » »

Valtiotieteiden tohtori Esa Seppänen:

”Narsistinen Brežnev kärsi alemmuuskompleksista”

”Vaikka Brežnev pysyi muodollisesti val-
lan huipulla kuolemaansa asti, hän oli
seitsemän viimeistä vuottaan täysin tois-
ten ohjattavana, sitä tuskin edes itse ta-
juten.” Näin sanoo valtiotieteiden tohtori
Esa Seppänen, joka on Suomen johtavia
Venäjän ja Neuvostoliiton tuntijoita.

Seppänen on everstiluutnantti evp., jo-
ka on toiminut muun muassa presidentti
Urho Kekkosen (1900–1986) adjutantti-
na, liike-elämän palveluksessa ja tietokir-
jailijana. Asuessaan Moskovassa vuosina
1988–1999 hän pääsi suurvallan murros-
kauden silminnäkijäksi.

Seppäsen tuorein teos *Itäsuhteiden kol-
miodraama* pohjautuu hänen viime vuon-
na hyväksyttyyn väitöskirjaansa. Draaman
kolmantena osapuolena oli Brežnevin ja
Kekkosen ohella Neuvostoliiton päämi-
nisteri **Aleksei Kosygin** (1904–1980),
johon Kekkosella oli Seppäsen mukaan
aidosti lämpimät välit. Kekkosen suhde
Brežneviin sen sijaan jäi pitkälti roolita-
solle, vaikka osapuolet oppivatkin arvos-
tamaan toisiaan.

”Kosygin oli intellektuelli, jonka kans-
sa Kekkosella oli luottamukseen perustuva
ystävyyssuhde. Brežnev oli toista maata,
epävarma ja varovainen superkonservatii-
vi. Hän rakasti pinnallista loistoa ja huo-
mionosoituksia ja oli narsismiin asti itse-
rakas”, Seppänen luonnehtii.

”Puoluejohtoon noustuaan Brežnev oli
liian vaativassa tehtävässä henkiseen ka-
pasiteettinsa nähden. Hän tiedosti sen it-
sekin ja tunsu sairaalloista kateutta parem-
piaan, erityisesti Kosyginia kohtaan.”

Seppäsen mukaan Brežneville kehit-
tyi syvä alemmuuskompleksi, joka mui-
den luonteenpiirteiden ohella altisti hänet
huumeriippuvuudelle. Poliittisten kriisien
puristuksessa kävi ilmeiseksi, että suurval-
lan johtajalla oli myös keho paineensie-
tokyky.

”Tšekkoslovakian kriisi laukaisi stres-
sin, jonka aiheuttamaa unettomuutta oli
lääkittävä unilääkkeillä. Päivisin tarvittiin
sitten piristyslääkkeitä.”

Vaikka nykyvenäläiset vitsailevat avoi-

Esa Seppänen pitää kirjansa
kovana ytimenä korkean ta-
son venäläisiltä keräämiään
tietoja. ”Haastateltavat ker-
toivat asioista tavalla, joka ei
Neuvostoliiton aikana ikinä
olis ollut mahdollista.”

mesti edesmenneestä maan isästä, gallu-
peissa Brežnev paistattelee suosituimpien
johtajien kärkekistissä. Paradoksia selittä-
vät Seppäsen mukaan suurvallan sekavat
myöhemmät vaiheet, jotka ovat nostaneet
Brežnevin kauden arvoa kansalaisten sil-

missä.

”Brežnevin aikana ei juuri tapahtunut
kehitystä, mutta maassa vallitsi vakaus.
Ihmisillä oli säännöllinen toimeentulo ja
tieto siitä, mitä huomispäivänä tapahtuu.”

Leena Laitinen

»»»

uneliaisuus. Suurina annoksina lääke ai-
heuttaa myös keskushermoston lamaan-
tumista, mikä puolestaan vaikeuttaa hen-
gitystä.

Noxironin tyypillisiä sivuvaikutuksia
ovat luuston haurastuminen, verenkierron

”Liikakiloista kielinyt
vaaka vaihdettiin monta
kertaa uuteen, mutta ei
paino siitä pudonnut.”

heikkeneminen ja sydämen vajaatoimin-
ta. Myös Brežnevissä seuraukset näkyivät:
läntiset johtajat kommentoivat ihmeissään
neuvottelukumppanin ”leukaluiden koli-
naa” ja irtonaisia hampaita.

Virkojensa puolesta pelänneet tohtorit

”Lääkärit yrittivät pelastaa mitä pelastettavissa oli hankkiutumalla eroon neiti N:stä,
laimentamalla pullon sisältöä vedellä ja vaihtamalla tabletit lumelääkkeisiin.”

eivät kuitenkaan uskaltaneet estää korkea-
arvoista potilastaan ahmimasta huumaa-
via aineita. Henkilääkäri **Rodionov** siirsi
lääkkeiden annostelun tuntemattomaksi
jääneelle neiti **N:lle**, josta tuli pääsihtee-
rin henkilökohtainen sairaanhoitaja.

Salaperäisen neitosen kerrotaan muis-
tuttaneen hämmästyttävästi hoidokkinsa
nuoruudenrakastettua, ja pian neiti kont-
rolloi paitsi pillereitä myös Brežneviä it-
seään. Syntyi erityissuhde, joka joudutti
pääsihteerin terveyden tuhoutumista.

Tilanne hankaloitui entisestään, kun
Leonid Iljitšä neuvottiin huljauttamaan
tabletit alas vodkan voimalla. Niinpä pil-
lerikourallinen sai seurakseen yhden tai
pari 75 gramman ryyppylasillista puola-
laista Zubrovkaa.

Kun alkoholin ja huumeiden yhdistelmä
pani maan isän yhä pahemmin sekaisin,
lääkärit yrittivät pelastaa mitä pelastetta-
vissa oli hankkiutumalla eroon neiti N:stä,

laimentamalla pullon sisältöä vedellä ja
vaihtamalla tabletit lumelääkkeisiin.

Tappajana uniapnea?

Kun huijaus paljastui, Brežnev raivostui
ja uhkasi erottaa kaikki osalliset. Seuraa-
vaksi hän ryhtyi hankkimaan oikeita lää-
keitä ulkoministeriön virkamiehiltä, jotka
kuljettivat niitä matkoiltaan. Huumeiden
täysin orjuuttama pääsihteer ei halunnut
kuullakaan käytön vähentämisestä eikä
edes keskustella terveydentilastaan. Suh-
tautuminen kertoo osaltaan addiktion va-
kavuudesta.

Loppuaikoinaan puoluejohtaja taiste-
li painonnousua vastaan lähes maanisesti.
Liikakiloista kielinyt vaaka vaihdettiin
monta kertaa uuteen, mutta ei paino siitä
pudonnut. Tupakasta Brežnev sen sijaan
kykeni pääsemään eroon. Viinakin jäi vain
pillerien välttämättömäksi kyytipojaksi,

kun sitä varhaisempina vuosikymmeninä
oli kulunut viljalti.

Brežnev oli sinnittelijä, jolla oli etunaan
hyvä pohjakunto. Huumeikoukussakin hän
onnistui pysyttelemään hengissä kymmen-
kunta vuotta päiväannoksilla, jotka tottu-
mattomalle olisivat olleet tappavia. Pre-
sidentti löydettiin kuolleena Moskovan
datšansa sängystä aamulla 10. marraskuu-
ta vuonna 1982.

Markku Partinen veikkaa Brežnevin
menehtyneen uniapneaan. Näkemystä tu-
kevat holtittoman unilääkkeiden käytön li-
säksi raskas ruumiinrakenne, ylipaino ja
paksukaulaisuus. Uniapneassa tapahtuu
hengityskatkos, jolloin elimistön happipi-
toisuus laskee, syntyy rytmihäiriö ja lopul-
ta tappava infarkti. 1970-luvun Neuvosto-
liitossa sairautta ei vielä tunnettu. □

Kirjoittaja on historioitsija ja vapaa toimittaja.
pekka.heikura@pp.inet.fi

Kemia-lehden 2/2008

kiinnostavimmat artikkelit

(Focus Master Oy / Lukijaraati 04/08)

Laboratorio tutkii, mutta
**Rikos ratkaistaan
korvien välissä**

Päivi Ikonen

**Vainajan tuhkasta
puristuu timantti**

Teija Horppu

Suolan vuoksi

Pekka T. Heikura

Kiinnostavimmat uutiset:

- Suomalaistutkijat löysivät espanjantaudin ja lintuinfluenssan yhdistävän tekijän
- Ekokemin Hangon-laitoksen räjähdysturma selvitetty

**Kiinnostavimmat
henkilöuutiset:**

- Jaakko Ilolaa kiinnostavat syyt ja seuraukset
- Juha Pyötsiä kiirehtii Reach-työkaluja

Palautetta raatilaistilta:

”Lämmin kiitos ja tsemppiä! Erinomaista työtä.”

”Jutut erittäin hyviä ja kiinnostavia, mukavasti erilai-
sia, tosi hyvin kirjoitettuja.”

”Tätä mieltä -artikkeli oli paras!”

”Miten ihmeessä toimitus on suostunut julkai-
semaan typerän artikkelin, jossa esitetään, että
tuhkasta (epäorgaaninen materiaali) puristetaan
TIMANTTI (hiilen allotrooppinen muoto)! Tämä oli
pahanlaatuinen rimalanitus.”

Toimitus vastaa: Polttohauutuksessa ihmisestä ja arkusta
tulee yhteensä kahdesta neljään kiloa tuhkaa. Kuten
jutussa kerrottiin, tuhka käsitellään timanttia tehtäessä
laboratoriossa niin, että siitä erotetaan timanttiin käytettävä
hiili. Hiili puristetaan kovassa paineessa ja kuumuudessa
timantiksi, joka hiotaan. Timantissa on puhtaan hiilen
lisäksi pieni määrä booria, joka värjää timantin siniseksi.”

92 % raatilaistista piti Kemistin kääntöpuoli -sarjaa
melko tai hyvin kiinnostavana.

”Henkilöjutut kiinnostavat aina, tässä hyvä näkö-
kulma.”

”Kiva tietää alan osaajien toisesta puolesta ja
samalla henkilöstä itsestään.”

100 % sähköisen uutiskirjeen saaneista piti uutiskir-
jettä melko tai hyvin kiinnostavana.

”Miten jakelulistalle pääsee?”

”Edelliset kirjeet, löytyykö niitä?”

Toimitus vastaa: Veloituksettoman uutiskirjeen voi tilata
osoitteesta www.kemia-lehti.fi etusivun uutiskirjelinkeä
klikkaamalla. Linkistä on pääsy myös aikaisempiin uutis-
kirjeisiin.